

Hic faciat sacerdos signum crucis in ipso sale, et assufflet tribus vicibus: et postmodum dicat hunc sequentem exorcismum:

Exorcismus salis.

^a Exorcizo te, creatura salis. In nomine Pa^x et Filii^x et Spiritus Sancti, qui te per Elizeum in aqua mitti jussit, ut sanarentur^b aque steriles. Quique divina oris sui voce ait. Vos estis sal terre. Et per Apostolum auum^c vas electionis: ^d sermo vesler sit sale conlitus. Ideoque efficere sal exorcizatum: ^e ut sis^f in remissionem peccatorum et sanitatem mentiam. In protectionem animi atque [xciv] corporis: in confirmationem salutis ad expellendas et excludendas omnes demonum tentationes. ^g In nomine Dei Pa^x et Filii^x et Spiritus Sancti et Jesu Christi Filii ejus^h qui in Trinitate unus vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

ⁱ Oratio. Virtutis tue^j invictam fortitudinem deprecamur Domine sancte, Pater^k eterne, omnipotens Deus, qui inter omnia^l necessaria: que per Jesum Christum Dominum^m meum procreare jussisti. Non minime gratiam conferre dignatus es salii: ut ex illo possint universa condiriⁿ omnibus ad escam: filium tuum Dominum nostrum procrea-

in aquam immittendo, expressa ibi fit mentio. Ex eodem pariter (*Ibid.*) habemus, non tantum salem, sed vinum quoque et oleum sanctificatum in aspersionis aquam nonnunquam immissa fuisse. Rubrica enim Gelasiana monet: *Hic mittis vinum in ipsam aquam; et deinde: Post hæc mittis de oleo sanctificato in aquam; et sic aspergis eam cum hyssopo per domus.* Hispani et Galli benedictionem aquæ aspersionis, ab exorcismo salis inchoabant, uti ex hoc loco Misalis nostri, ex Braulione, in Vita sancti Emiliani, et ex Bobiensi Sacramentario (*P. 336*) apparet. In quo titulus *exorcismum ad salis sparsum* faciendum, cui primum subjicitur exorcismus, et benedictio salis, tum exorcismus, et benedictio aquæ, ac demum benedictio salis et aquæ, postea quam fuerint commista. Quem ordinem Missale Ximenii retinuit. At ritu Romano primum aqua, atque deinde sal benedicitur. Demum Mozarabes, in concilio Compostelano, anno 1051 (*cap. 3*), decreverunt ut presbyteri omnibus diebus Dominicis SALIS SPARSIONEM facerent.

^a Exorcizo. Forma eadem exorcizandi salem existat in Sacramentario Bobiensi, qua Galli utebantur.

^b Aque steriles. Bobiense, ut sanaretur sterilis.

^c Vas electionis. Bobiensi deficit.

^d Sermo vesler. Bobiensi, noster.

^e Ut sis. Forte legendum cum Bobiensi: *Ut ubique fueris aspersus, sis, etc.*

^f In remissionem peccatorum. In Bobiensi ista desunt, et reliqua paulo aliter quam in nostro Missali leguntur.

^g In nomine. Hæc formula concludendi exorcismum plane Gotho-Hispana est. Sacramentarium Bobiense aliter, sic: *Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui venturus est judicare sæculum per ignem.*

^h Qui in. Num forte legendum qui, de Trinitate unus, cum Spiritu sancto vivit, etc. Concilium Tolosanum IV, in professione fidei, habet: *Idem Dominus Jesus Christus, unus de sancta Trinitate, etc.*

ⁱ Virtus. Eadem oratio existat in Sacramentario Bobiensi, existat quoque in Pontificali Helinardi archiepiscopi Lugdunensis, in benedictione aquæ, præmissa Ordini dedicationis Ecclesiæ, apud Menardum (*De antiq. Eccl. Rit., tom. II, lib. II, cap. 13, ord. 9, col. 756*).

^j Invictam. Ita Pontif. Helinardi, at Bobiense Sacramentarium, invictissimam.

^k Eterne omnipotens Deus. Ita Helinardi Pontif. Bobiense vero: *Domine sancte, Pater omnipotens, eterne Deus.*

PATROL. LXXXV.

sti. ^o Te supplices exoramus: ut per hoc sal digneris^q aspicere. Quatenus^r majestatis tue virtute contra omnes spiritus immundos^s valorem possit accipere; expellat^t ab omni loco ubi tua fuerit invocatione adpersum: quicquid potest esse pestiferum; ut exhibeat plenum salutis effectum. ^u D terreat omnes prestigias^v inimici: et omnia^x monstruosorum genera longius faciat^y effugere. Gravelines omnes: fantasiasque^z compescat, et per^{aa} signum Crucis Filii tui Domini nostri tutelam fidelissimam desiderantibus^{bb} prestat. *A.* ^{cc} Amen.

Deinde defert aquam in urceo ad sacrandam: et insufflat ibidem tribus vicibus et dicit exorcismum.

Exorcismus aque.

^{dd} Oratio. Discede immunde Spiritus aⁿ omnibus quibus fides nostra usura est^{ee} religionis officii sacramentis, nec pretendas culpam criminis: qui agnoscis potentiam Salvatoris. ^{ff} Non ex meriti confidentia: sed^{gg} precepto. Licet ipsa potestas [xcv] ministerii dignitas sit ministerii. Te igitur^{hh} communem Dominum aqueⁱⁱ creature convenio: ut^j conservante motus sensibilitatis intelligens subijci servicio: ^{kk} quod placere Deo^{ll} utimur non recuses. Omne^m a te communionem deonum: omne collegium ini-

¹ *Necessaria.* Ita Pont. Helinardi, at Bobiense Sacram. breviter sic: *Qui inter cuncta quæ procreari jussisti.*

^m *Neum.* Helin., *Dominum nostrum.*

ⁿ *Omnibus.* Lege, ut in Pont. Helinardi: *Quæ omnibus ad escam; per eundem Filium tuum Dominum nostrum procreasti.* Sac. Bobiense: *Quæ hominibus ad escam per Filium tuum Dominum nostrum, dignatus es largiri.*

^o *Te supplices.* Pont. Helin.: *Ideoque te supplices, etc.* Sac. Bobiense, *per quem, Domine, supplices exoramus, etc.*

^p *Hoc sal.* Ita Helin. et Bobiense.

^q *Aspicere.* Ita Helin., at Bobiense, *sanctificare.*

^r *Majestatis.* Pont., Helin.: *Ex majestatis tuæ virtute.* Sac. Bobiense: *Ut ex vultu majestatis tuæ virtutem, contra omnes immundos spiritus possit accipere.*

^s *Valorem.* Ita Helin., at Bobiense, *virtutem.*

^t *Ab omni loco.* Ita Pont. Helin.; at Bobiense, *a tabernaculis sanctorum tuorum.*

^u *Deterreat.* Ita Helin.; at Bobiense, *detergas.*

^v *Prestigias.* Ita Bobiense; at Helin., *omnia præstigia.*

^x *Monstruosorum.* Ita Helinard., Bobiense, *monstrorum.*

^y *Effugere.* Ita Bobiense, Helin., *effugari.*

^z *Compescat.* In Bobiensi additur: *Et tranquillitatis in omnibus conferat gratiam, quod in nostro Missali, et in Pontif. Helinardi desideratur.*

^{aa} *Et per.* Ita Helin. At Bobiense, *per, omisso et.*

^{bb} *Prestet.* Ita Helin., Bobiense, *præstes.*

^{cc} *Amen.* Helin. *Qui tecum, etc.* Bobiense. nihil addit.

^{dd} *Discede.* Formam hanc exorcizandi aquam et Pontificali Helinardi Martenius, superius citatus (*Col. 754*) exhibuit. At in Sacramentario Bobiensi, loco hujus, habetur consueta forma Gregoriana: *Exorcizo te, creatura aquæ, etc.*

^{ee} *Religionis.* Pont. Helin., *Religiosi.*

^{ff} *Non ex.* Helin. recte habet *non est.*

^g *Precepto.* Lege, ut in Pontificali Helinard., *sed præcepti.*

^{hh} *Communem.* Lege, ut in Pont. Helinard., *per communem Dominum, etc.*

ⁱⁱ *Creature.* Lege *creatura, ut in Helin.*

^j *Conservante.* Pont. Helinardi, *ut, conservato motu sensibilitatis, intelligens subijci servitio, quo placere Deo nitimur, non recuses.*

^{kk} *Quod.* Helin., *quo.*

^{ll} *Utimur.* Helin., *nitimur.*

quitas expurges. Totam fantasmatis labem : capax dominice protectionis extermines : ut gratia sanctificationis indepta : tuo nostroque pariter creatori debito famulatu deserviens : omnem spirituum pravorum nequiciam : quocumque loco fueris ^a adsparsa deficias : et sancte copiam benedictionis ^b inducas. *ñ*. Amen. Per misericordiam tuam Deus noster : qui es benedictus et vivis et omnia regis in secula seculorum. *ñ*. ^c Amen. Humiliate vos benedictioni. *ÿ*. Dominus sit semper vobiscum. *ñ*. Et.

Benedictio. ^d Domine sancte Pater omnipotens eterne Deus : institutor et conditor omnium elementorum : qui per Jesum Christum ^e Dominum nostrum elementum hoc aque in salutem humani generis esse voluisti : te supplices deprecamur : ut exauditis orationibus nostris : ^f illud tuo pietatis respectu sanctifices : atque ita ab ea omnium spirituum immundorum recepat incursio : ut ubicumque fuerit in nomine tuo adspersa : gratia tue benedictionis adveniat : et mala ^g omnia te propiciante recedant. *ñ*. Amen. Per misericordiam, etc. Dominus sit semper, etc. **B**

Hec aqua jam sanctificata in cruce salis ponitur et dicitur. Commixtio salis et aque. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti qui regnat Deus in secula seculorum. *ñ*. ^h Amen.

Post mixtionem salis et aque.

Oratio. ⁱ Eterne omnipotens Deus : qui nobis a te conditam creaturam aque : ^j ubi distinxisti ut liquorem simplicem ad lavacrum : balsam soliditatem preberes ad condimentum : quatenus et sordida possint abluí : et fatua imbui : quo et noxa tolleretur originalis : et corrigeretur error ad viam salutis. Te officii nostri functione : immeriti deprecamur : ut hec salis et aque in tuo nomine facta permixtio clementie tue sanctificetur obtutu, quodque mysteriali-

^a Adsparsa. Helin., *aspersa*.

^b Inducas. Helin., *infundas*.

^c *ñ*. Amen. Helinardi Pontificale habet : *per Dominum nostrum Jesum Christum, qui venturus est judicare vivos, et mortuos, et sæculum per ignem.*

^d Domine. Hanc orationem, quæ in Pontificali Helinardi exstat, Martenius (*Col.* 875) edidit, apud quem *Benedictio aquæ* inscribitur. At in Sacramentario Bobiensi, oratio, quæ *Benedictio aquæ* inscribitur, est consueta Gregoriana : *Deus, qui salutem humani generis, etc.* Hæc vero nostra, sed interpolata, et nonnihil mutata, post commixtionem salis et aque in Bobiensi exhibetur. Non omittendum, solemne illud *Humiliate vos*, et salutationem consuetae populi *Dominus sit semper vobiscum*, quæ in Missali Ximenii leguntur, nec in Pontificali Helinardi, nec in Sacramentario Bobiensi, inveniri.

^e *Dominum nostrum.* Helin., *Filium tuum*.

^f *Illud.* Helin., *eam*.

^g *Omnia.* Helin., *rostra*.

^h *ñ*. Amen. In Helin., *per Dominum, etc.*, subji-

ter baptismo ^k ad commodum : [xcvi] culpe inimicum sapientie actum erroris manifesta sum : Sancti Spiritus tui sanctitate reddas satum. Nec ullo contagio reddatur immundum tua fieri credimus majestate beatum : sed it plenum prebeat sanctificationis effectum : ut que invocato nomine tuo fuerit manu emis modo quolibet assumptum : expulsis et explinibus insidiis contrarie partis : non solum demonum machinamenta ex eodem loco fugiant : ^l sed etiam Sanctorum Angelorum semper ibi mansura consistat. *ñ*. Amen. Per misericordiam, etc. Dominus sit semper vobiscum. Benedictio Dei Patris omnipotentis et Filii, tus Sancti descendat et maneat super hanc cr salis et aque. *ñ*. ^m Amen.

Antiphona. ⁿ Sparsit nos Deus hyssopo : et bimur : lavabis nos et super nivem dealbas. *ÿ*. Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam : et secundum multitudinem miserationum dele iniquitatem meam. *Presb.* *ÿ*. Gloria et honor Patri et Filio et Spiritui Lavabis. *ÿ*. Ostende nobis Domine misericordiam tuam. *ñ*. Et salutare tuum. *ÿ*. Beati qui in domo tua Domine. *ñ*. In secula seculi dabunt te. *ÿ*. Domine exaudi orationem *ñ*. Et clamor. *ÿ*. Dominus sit semper vobiscum cum spiritu.

Oremus.

Oratio. Exaudi nos Domine sancte Pater Deus et mittere Jignare sanctum Angelam celis, qui nos custodiat : foveat : protegat : et defendat omnes habitantes vel conveni hoc habitaculo Dei. Per Christum Dominum

ciuntur; deinde in Missali nostro solemne illud Hispanum *per misericordiam tuam, etc.*, et populi *Dominus sit semper, etc.*, quæ in P Helinardi et etiam Bobiensi Sacramentario rantur.

ⁱ Eterne. Hæc oratio in Pontificali Helin stat, et apud Martenium (*Col.* 756) edita es cramentario Bobiensi, pro hæc oratione, p quæ in Missali Ximenii, post exorcismum, t dicitur, sed nonnihil immutata, uti superius ^j *Ubi distinxisti. Lege ita distinxisti; in P linardi in-fide distinxisti.*

^k *Ad commodum.* Forte *accommodum.* Pont lin., *commodum*.

^l *Sed etiam.* Pont. Helin., *et*.

^m *ñ*. Amen. Pont. Helin., *per Dominum nostro subsequuntur per misericordiam, etc.*, tatio populi, et benedictio salis et aque, qu Pontificali Helinardi desunt.

ⁿ *Sparsit.* Forte, *asperges*.